

บทที่ 5

การวิเคราะห์เสถียรภาพในการค้าข้าวไทย

ความเติบโตอย่างมั่นคงของภาวะการส่งออก ย่อมส่งเสริมให้ประเทศชาติสามารถพัฒนาสินค้าส่งออกของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการจ้างงานอย่างเต็มที่เพื่อบ่อนสินค้าเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ อีกทั้งได้เงินตราต่างประเทศมาเพื่อใช้จ่ายในการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นสำหรับประเทศของตน ในทางตรงกันข้าม การเติบโตอย่างเชื่องช้า ตลอดจนภาวะถดถอยลงของการส่งออกก็จะทำให้ภาวะการผลิตของประเทศเกิดความชงักงัน รวมทั้งความชบเซาของตลาดแรงงานและความชงักงันในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อดุลย์การชำระเงินของประเทศอีกด้วย

การเติบโตอย่างมั่นคงของการค้าระหว่างประเทศจึงหมายถึง ความมีเสถียรภาพของภาวะการค้า ซึ่งหากภาวะการค้าหรือการส่งออกของประเทศมีเสถียรภาพดีแล้วก็ย่อมจะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศมั่นคงไปด้วย ถึงกระนั้นก็ตาม ภาวะความเติบโตของการค้าที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนเกินไปนั้น ก็อาจนำมาซึ่งการขาดเสถียรภาพได้ ดังนั้น ในบางครั้งก็จำเป็นต้องจะต้องชลอความเติบโตของภาวะการค้าระหว่างประเทศลง เพื่อให้มีเสถียรภาพมากขึ้น หรือในทางตรงกันข้ามหากต้องการที่จะพัฒนาความเติบโตของภาวะการค้าระหว่างประเทศให้ขยายตัวอย่างรวดเร็วแล้ว ก็ต้องยอมรับสภาพแห่งการไร้เสถียรภาพไปด้วย ลักษณะขัดแย้งกันนี้มักจะเกิดขึ้นพร้อมกันเสมอ และเป็นสิ่งที่จะต้องระมัดระวังพอสมควร (Joseph D. Coppock, 1974)

สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะความไร้เสถียรภาพขึ้นกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศอาจจะเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการอาทิเช่น การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศลงหรือประเทศผู้ผลิตมีผลผลิตส่งออกมายังตลาดโลกมากขึ้นก็จะส่งผลกระทบต่อภาวะการส่งออกของอีกประเทศหนึ่งหรืออีกหลาย ๆ ประเทศที่เกี่ยวข้อง

และเมื่อปริมาณการส่งออกของประเทศเหล่านี้ลดลงก็ส่งผลกระทบต่อปัจจัยและภาวะทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความไม่มีเสถียรภาพในการค้าระหว่างประเทศเป็นปัญหาหลักที่จะนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศเช่น ภาวะการลงทุน ภาวะการเงินและการคลัง ตลอดจนปัญหาการขาดดุลย์การค้า เป็นต้น

5.1. วิกฤตประสงค์ในการศึกษา

การค้าข้าวในตลาดโลกก็มีลักษณะที่อาจกล่าวได้ว่าไม่มีเสถียรภาพนัก ทั้งที่เนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาวะธรรมชาติในประเทศผู้ผลิตข้าวซึ่งเมื่อเกิดการแปรปรวนก็จะนำมาซึ่งความไม่มีเสถียรภาพในด้านผลผลิตหรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีผลต่อราคาและผลผลิต ทั้งในประเทศผู้ส่งออกและนำเข้าก็อาจก่อให้เกิดความแปรปรวนในตลาดข้าว นอกจากนั้นความผันผวนของราคาข้าวในตลาดโลกตลอดจนการนำเข้าและออกไปของคู่ค้าในตลาด ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้ตลาดข้าวโลกมีสภาพที่ไร้เสถียรภาพทั้งสิ้น

สำหรับภาวะความไร้เสถียรภาพของตลาดโลกนั้น งานวิจัยของ Ammar Siamwalla และ Stephen Haykins (1983) ได้ชี้ให้เห็นว่าภาวะดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่กระบวนการค้าข้าวไม่มีตลาดกลางสำหรับติดต่อซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนข่าวสาร ดังนั้นผู้ซื้อที่ไม่ได้เป็นลูกค้าประจำต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดต่อ (transaction cost) สูง ประกอบกับผู้ซื้อส่วนใหญ่ก็เป็นประเทศที่ปลูกข้าวอยู่แล้วจึงมีการเข้าออกในกระบวนการค้านี้ อยู่ตลอดเวลา แม้แต่ประเทศผู้ส่งออกเองก็อาจหยุดส่งออกในบางปีเนื่องจากประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ส่วนผู้นำเข้าก็อาจงดการนำเข้าในบางปีเช่นกันเนื่องจากผลผลิตมีมากพอแก่การบริโภคภายในประเทศ ดังนั้นการทาสัญญาซื้อขายในระยะยาวจึงเป็นไปได้ยาก

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าตลาดข้าวมีการแยกย่อยออกไปตามรสนิยมในการบริโภคของผู้บริโภคบางประเทศเช่น ออสเตรเลีย อิตาลี ญี่ปุ่นและบางส่วนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนิยมบริโภคข้าวเมล็ดสั้นหรือพันธุ์จาпонิกา (Japonica) ในขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ในทวีปเอเชียและแอฟริกานิยมบริโภคข้าวเมล็ดยาว หรือพันธุ์อินดิกา (Indica) ดังนั้นตลาดในข้าวแต่ละชนิด แต่ละชั้นคุณภาพจึงอาจมีเสถียรภาพแตกต่างกันซึ่งในการศึกษาต่อไปนี้จะพิจารณาแต่เสถียรภาพของตลาดข้าวขาว (milled white rice) เท่านั้น

ตลาดข้าวขาว หรือ milled white rice ก็ยังแบ่งออกได้เป็นสองส่วนคือ ข้าวคุณภาพสูง และข้าวคุณภาพต่ำ ทั้งนี้โดยกำหนดเอาจากกลิ่นหอมของข้าว ความแข็งของเมล็ด สัดส่วนของข้าวแดงและข้าวหักที่บดอยู่ โดยตลาดของข้าวคุณภาพต่ำจะอยู่ในประเทศที่อำนาจซื้อค่อนข้างต่ำ เพราะข้าวประเภทนี้ราคาถูกกว่าแต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไปเพราะในบางประเทศก็นิยมบริโภคข้าวที่มีสัดส่วนข้าวหักบดอยู่มาก ๆ หรือบริโภคแต่ข้าวหักล้วน ๆ เนื่องจากประเพณีในการบริโภคของประเทศเป็นเช่นนั้น เช่น ประเทศเซเนกัล และมาดากัสการ์ เป็นต้น

จากรสนิยมในการบริโภคของผู้ซื้อที่แตกต่างกันไป และทำให้เกิดตลาดที่แยกย่อยออกไปเป็นจำนวนมากนั่นเอง ทำให้อุปสงค์ของข้าวแต่ละตลาดส่วนใหญ่มีความยืดหยุ่นน้อยต่อราคาข้าวแต่ละชนิดแตกต่างกัน นอกจากนั้นเนื่องจากแหล่งผลิตข้าวว่าครั้งจะอยู่ในเขตที่การชลประทานยังไม่ทั่วถึง และต้องพึ่งพาปริมาณน้ำฝนในปีหนึ่ง ๆ จึงทำให้อุปทานไม่แน่นอนไปด้วย ปัจจัยเหล่านี้ล้วนทำให้ราคาข้าวมีแนวโน้มที่ไร้เสถียรภาพมากขึ้น

ความผันผวนของราคาข้าวซึ่งมีแนวโน้มที่จะตกลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่ประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญก็คือความยุ่งยากใน

การวางแผนหรือการพัฒนาผลผลิตของตน ทั้งนี้เพราะทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้าต้องใช้ราคาข้าวเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเพื่อลงทุนในด้านโครงสร้างเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว สำหรับประเทศไทยเองในฐานะผู้นำในการผลิตและส่งออกข้าวสู่ตลาดโลก ภาวะการส่งออกตลอดจนราคาข้าวส่งออกของไทยย่อมมีความสัมพันธ์กับตลาดโลกปัญหาก็คือ ราคาและภาวะการส่งออกของข้าวไทยมีเสถียรภาพเพียงใด โดยเฉพาะข้าวขาวซึ่งเป็นข้าวที่มีปริมาณการส่งออกมากที่สุด และตามที่งานวิจัยนี้ได้แบ่งข้าวขาวออกเป็นสามระดับ คือระดับมาตรฐานสูงปานกลางและต่ำนั้น มาตรฐานใดที่ราคาและภาวะการส่งออกมีเสถียรภาพที่สุดซึ่งในการศึกษานี้จะวิเคราะห์ถึงมาตรฐานข้าวที่มีเสถียรภาพที่สุดอันจะเป็นประโยชน์แก่การปรับปรุงปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลกต่อไป

5.2. วิธีการศึกษา

การดำเนินการศึกษาในเรื่องเสถียรภาพนั้น งานวิจัยนี้จะได้ใช้ทฤษฎีของ Joseph D. Coppock (1962, 1974) ซึ่งใช้ศึกษาถึงภาวะของความไร้เสถียรภาพ (instability) ในการค้าระหว่างประเทศ โดยเขาให้คำอธิบายว่าความเปลี่ยนแปลงของภาวะการค้าระหว่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นเครื่องชี้ให้เห็นเสถียรภาพของการค้าของประเทศนั้น ไม่ว่าจะ เป็นมูลค่าของสินค้าหรือบริการที่มีการซื้อขายกันหรือราคาของสินค้านั้น ๆ ทั้งนี้โดยค่าดัชนีที่คำนวณได้จากสมการของทฤษฎีนี้จะชี้ให้เห็นถึงสถานะความไร้เสถียรภาพของตัวแปรว่ามีมากน้อยเพียงใด

สมการที่ใช้ในการคำนวณค่าดัชนี คือ

$$I - I = 100 (\text{antilog } \sqrt{V \log - 1})$$

โดยที่

$$V \log = \frac{(\log x_{t+1} - \log x_t) - m}{N-1}$$

และ m = ค่ามัธยฐานเลขคณิตของผลต่างระหว่าง $\log x_{t+1}$ และ $\log x_t$

ในที่นี้ $V \log$ ก็คือ สัญลักษณ์ของค่า \log variance และ $I - I$ ก็คือ สัญลักษณ์ของค่า $instability\ index$ ซึ่งหมายถึงค่าของความไร้เสถียรภาพ ดังนั้น หากค่านี้มีค่าสูงก็แสดงถึงความไร้เสถียรภาพของตัวแปร และในทางตรงกันข้ามหากมีค่าต่ำ ก็แสดงว่าตัวแปรมีเสถียรภาพดี

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสองลักษณะคือ

2.1 การวิเคราะห์เสถียรภาพของมูลค่าการส่งออกข้าวไทย โดยแยกวิเคราะห์ข้าวขาวออกเป็นสามมาตรฐานคือ มาตรฐานสูง กลางและต่ำ ดังนั้นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาตามวิธีนี้ก็คือ

$$x_t = \text{มูลค่าส่งออกของข้าวไทยแต่ละมาตรฐานในปี } t$$

2.2 การวิเคราะห์เสถียรภาพของมูลค่าส่งออกต่อหน่วยของข้าวไทย โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็นสามมาตรฐานเช่นกัน แต่ตัวแปรที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ตามวิธีนี้ได้แก่ มูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวแต่ละมาตรฐานซึ่งหาได้จากมูลค่าการส่งออกข้าวมาตรฐานใดหารด้วยปริมาณการส่งออกของข้าวมาตรฐานนั้น เช่น

$$\text{มูลค่าเฉลี่ยของข้าวมาตรฐาน } i \text{ ในปี } t = \frac{\text{มูลค่าส่งออกของข้าวมาตรฐาน } i \text{ ในปี } t}{\text{ปริมาณส่งออกของข้าวมาตรฐาน } i \text{ ในปี } t}$$

$$\text{ดังนั้น } x_t = \text{มูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวส่งออกแต่ละมาตรฐานในปี } t$$

5.3. ผลของการศึกษา

ข้อมูลของการวิเคราะห์เสถียรภาพของการค้าของไทยได้ใช้ข้อมูลข้าวขาวทุกชนิดโดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับมาตรฐานตามที่กำหนดไว้แล้ว ระยะเวลาของข้อมูลอยู่

ระหว่างปี พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2529 รวม 30 ปี ซึ่งได้แบ่งออกเป็นช่วงเท่า ๆ กัน จำนวน 5 ช่วง ดังนั้นแต่ละช่วงจึงมีระยะเวลา 6 ปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2505, 2506-2511, 2512-2517, 2518-2523 และ 2524-2529 ตามลำดับ

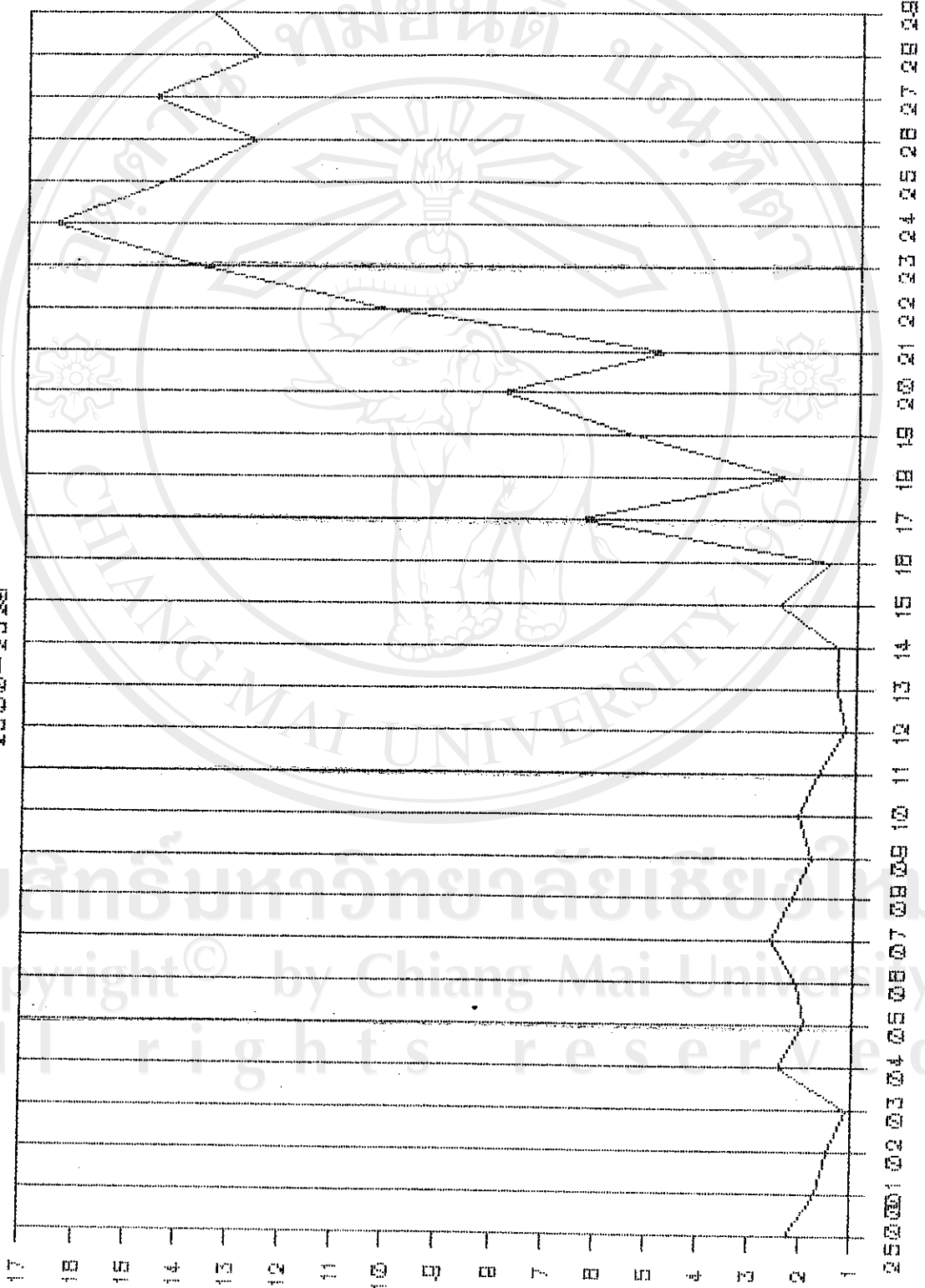
5.3.1 การวิเคราะห์เสถียรภาพของมูลค่าการส่งออก (instability index of total export value)

ในการดำเนินการศึกษาเสถียรภาพของมูลค่าการส่งออกของข้าวแต่ละมาตรฐาน นั้น เนื่องจากในช่วงที่ดำเนินการศึกษาคือระหว่างปีพ.ศ. 2500-2529 นั้น มูลค่าการส่งออกของข้าวชาวไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นช่วง ๆ เพื่อให้การวิเคราะห์เสถียรภาพของมูลค่าการส่งออกได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงจะเริ่มโดยการอธิบายลักษณะการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดออกเป็นช่วงต่าง ๆ ตามภาวะการส่งออกของข้าวไทยในขณะนั้น แล้วจึงวิเคราะห์เสถียรภาพของมูลค่าการส่งออกของข้าวไทยระดับมาตรฐานต่าง ๆ ตามภาวะการส่งออกแต่ละช่วงต่อไปดังนี้

5.3.1.1 ภาวะที่มูลค่าการส่งออกค่อนข้างคงที่เป็นระยะเวลานาน (long term flat trend) ระหว่างปีพ.ศ. 2500-2511

ตามภาพที่ 5.1 ซึ่งแสดงลักษณะของเส้นกราฟของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของข้าวชาวไทย จะเห็นได้ว่าเส้นมูลค่าการส่งออกระหว่างปีพ.ศ. 2500-2511 มีลักษณะที่ค่อนข้างราบเรียบ เนื่องจากในช่วงนี้ประเทศไทยยังมีลักษณะการส่งออกที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ครั้งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งผูกพันอยู่กับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงไม่กี่ประเทศอันเป็นเจ้าประจําของข้าวไทยได้แก่ สิงคโปร์ ชองกง อินโดนีเซียและมาเลเซีย การค้ากับประเทศนอกทวีปเอเชียส่วนใหญ่จะผ่านนายหน้า (broker) ดังนั้นมูลค่าส่งออกที่ส่งให้แก่เจ้าประจําเพียงไม่กี่ประเทศซึ่งนำเข้าข้าวจากไทยค่อนข้างคงที่นั่นจึงมีลักษณะสม่ำเสมอมาโดยตลอด การเปลี่ยนแปลงขึ้นลงในบางปีของช่วงนี้เพราะจำนวนข้าวบางส่วนที่สิงคโปร์และ

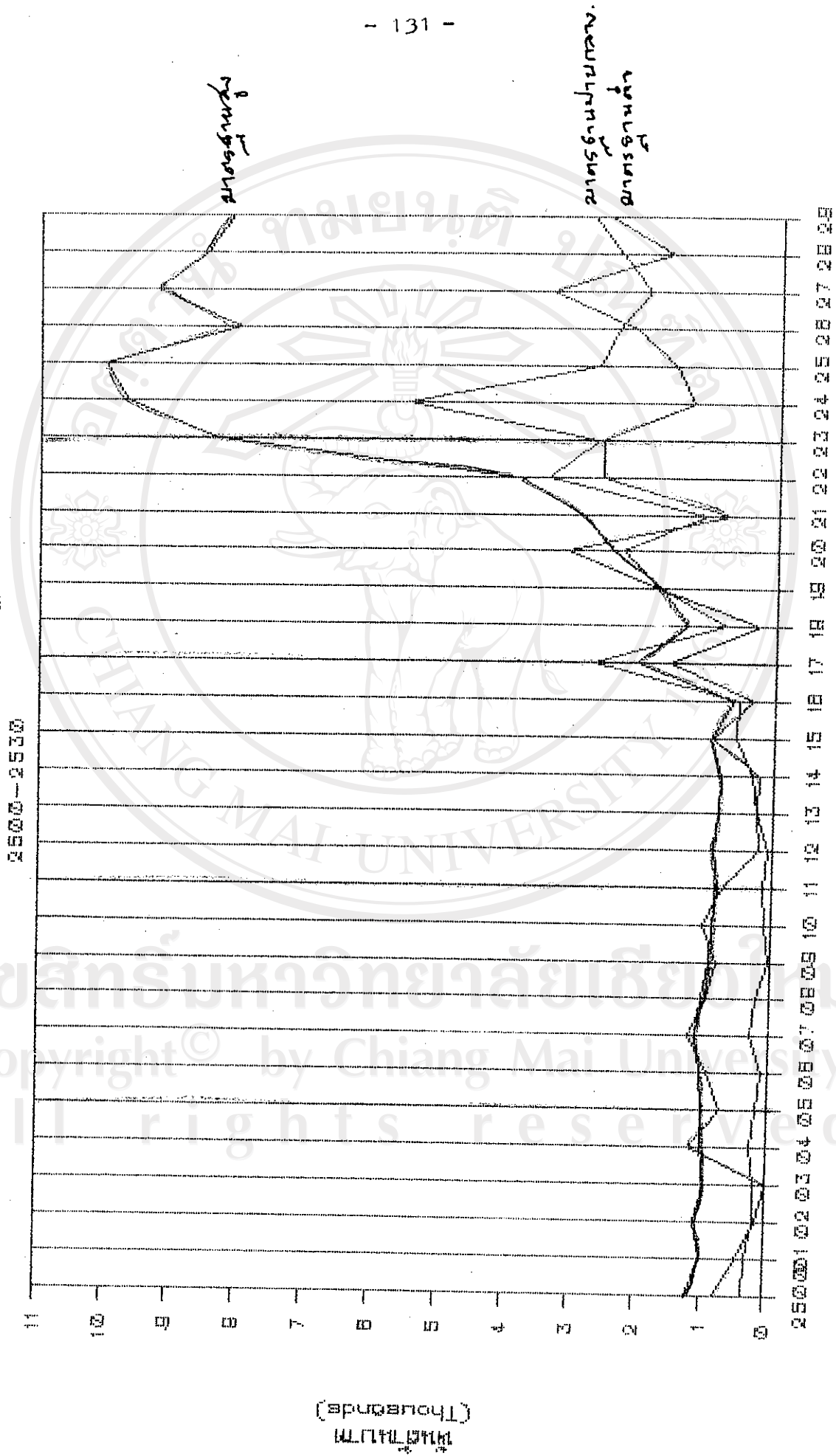
ภาพที่ ๕.๑ มูลค่าส่งออกข้าวไทย 25๕๕-25๕๘

มูลค่าส่งออก (ล้านบาท)
(Times 10E9)

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 5.2 มูลค่าส่งออกข้าวแต่ละมาตราฐาน

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์ค่า instability index ของมูลค่าส่งออกข้าวขาวในภาคการส่งออก
ระหว่างปี พ.ศ.2500-2529

พ.ศ.	มูลค่าส่งออก ข้าวขาวธรรมดา (บาท)		มูลค่าส่งออก ข้าวขาว ขามกลาง (บาท)		มูลค่าส่งออก ข้าวขาว (บาท)	
		I-I		I-I		I-I
2500	1,190,556,060		348,054,338		756,098,952	
2501	982,969,777		297,040,447		439,484,940	
2502	1,100,468,979		207,226,270		156,859,988	
2503	949,190,580		204,233,463		0	
2504	1,025,665,356		254,652,613		1,200,905,956	
2505	1,039,168,267	11.84	206,749,315	24.28	724,420,451	193.97
2506	1,053,996,017		133,924,032		941,828,922	
2507	1,111,127,225		310,736,242		1,243,240,532	
2508	1,048,566,620		228,542,690		973,880,776	
2509	940,221,911		69,104,696		842,984,419	
2510	909,828,451		133,990,241		1,061,577,933	
2511	828,126,729	7.57	164,762,866	103.1	774,332,497	62.97
2512	904,940,945		93,705,837		232,561,193	
2513	836,727,586		275,146,599		283,364,974	
2514	812,152,818		352,285,244		217,352,655	
2515	1,001,097,644		593,300,253		946,015,061	
2516	636,091,849		569,461,819		346,920,596	
2517	2,100,363,555	74.18	2,754,300,000	145.08	1,615,492,000	242.69
2518	1,355,847,480		780,569,138		251,587,440	
2519	1,750,236,668		1,770,705,573		1,816,799,051	
2520	2,463,778,177		2,311,694,988		3,142,542,169	
2521	2,922,891,927		1,084,132,924		727,575,065	
2522	3,906,673,587		3,480,446,137		2,649,224,276	
2523	8,329,594,150	22.49	2,699,897,828	93.64	2,655,428,230	218.97
2524	9,687,044,001		5,587,769,535		1,304,789,270	
2525	10,043,919,252		2,725,367,271		1,560,902,134	
2526	7,982,628,607		2,433,237,082		2,181,725,489	
2527	9,236,623,211		1,953,854,205		3,433,015,831	
2528	8,505,556,106		2,387,905,350		1,634,196,816	
2529	8,089,127,989	14.41	2,815,138,508	35.44	2,572,292,772	51.01
เฉลี่ย		26.09		80.31		153.92

ที่มา : กรมศุลกากร

ฮ่องกงนำเข้าเพื่อทำการส่งขายต่อ (re-export) แต่ปริมาณที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากการส่งขายต่อของสิงคโปร์และฮ่องกงไม่มากนัก นอกจากนี้คู่แข่งชั้นของข้าวไทยในตลาดโลกยังมีไม่มาก คู่แข่งขันที่สำคัญของไทยในระยะแรกได้แก่พม่า ซึ่งตลาดข้าวของพม่าส่วนใหญ่เป็นตลาดข้าวคุณภาพปานกลาง เช่น อินโดนีเซีย ศรีลังกา อินเดีย ปากีสถาน โซเวียต รัสเซีย และฟิลิปปินส์ ดังนั้นตลาดที่ไทยต้องแข่งขันกับพม่าจึงมีเพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้น ส่วนสหรัฐอเมริกาซึ่งผลิตข้าวเจ้าออกสู่ตลาดโลกในระยะหลังนั้น ตลาดข้าวส่วนใหญ่จะอยู่ในประเทศอินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น สหภาพโซเวียต ฟิลิปปินส์ ประเทศในยุโรปและประเทศในแอฟริกาบางประเทศ การส่งออกข้าวของสหรัฐมีรัฐบัญญัติ 480 เป็นเครื่องสนับสนุนเพราะรัฐบัญญัติฉบับนี้เปิดโอกาสให้ลูกค้าซื้อข้าวในรูปเงินเชื่อและผ่อนส่งระยะยาวได้ จึงทำให้ประเทศหลายประเทศในเอเชียและแอฟริกาหันมานำเข้าข้าวจากสหรัฐ อย่างไรก็ตามเนื่องจากเจ้าประจำของข้าวไทยเช่น สิงคโปร์ ฮ่องกงและมาเลเซียมีรสนิยมในการบริโภคค่อนข้างจะติดข้าวไทยจึงนำเข้าข้าวไทยเป็นปริมาณที่คงที่เกือบจะตลอดช่วงระยะเวลาสิบกว่าปี

สำหรับค่าดัชนีความไร้เสถียรภาพ (I-I) ของข้าวมาตรฐานสูงในช่วงเวลานี้มีค่าค่อนข้างต่ำคือ 11.84 และ 7.57 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าเสถียรภาพในการส่งออกของข้าวมาตรฐานสูงมั่นคงดี ทั้งนี้เนื่องจากภายในระยะเวลาดังกล่าวถึงแม้ว่ามูลค่าการส่งออกจะยังไม่สูงนัก แต่มูลค่าของแต่ละปีใกล้เคียงกันแสดงถึงความสม่ำเสมอทั้งในด้านปริมาณตลอดจนราคา

ในช่วงเดียวกันค่าดัชนีความไร้เสถียรภาพของข้าวมาตรฐานปานกลางสูงกว่าดัชนีของข้าวมาตรฐานสูง เพราะถึงแม้ว่าจะอยู่ในช่วงที่ภาวะการส่งออกทั้งหมดของข้าวไทยค่อนข้างคงที่แต่ค่า I-I ของข้าวมาตรฐานนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงไม่น้อย ถึงแม้ว่าในช่วงแรกที่ดำเนินการวิเคราะห์ (2500-2505) ค่า I-I จะยังไม่สูงนักคือมีค่าเพียง 24.28 เนื่องจากในช่วงนี้มูลค่าการส่งออกของข้าวมาตรฐานปานกลางในแต่ละปีค่อนข้างใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามการขยับขึ้นลงของมูลค่าการส่งออกสองครั้งระหว่างปี 2503-2505 จึงทำให้ค่า I-I มีลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความไร้เสถียรภาพอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ในช่วงต่อมาค่า

I-I ของข้าวมาตรฐานปานกลางกลับพุ่งสูงขึ้นไปอย่างมากมายโดยมีค่าสูงถึง 103.1 อันแสดงว่าภาวะการส่งออกในช่วงนี้ไม่มีเสถียรภาพเลย สาเหตุก็คือมูลค่าการส่งออกระหว่างช่วงปีนั้นขึ้นลงตลอดทั้งช่วง โดยในปีแรกของช่วงคือปี 2506 มูลค่าส่งออกเท่ากับ 133.92 ล้านบาทซึ่งก็ตกมาจากมูลค่าการส่งออกของปีก่อนซึ่งส่งออกได้ 206.74 ล้านบาทแต่พอปีต่อมาคือปี 2507 มูลค่าการส่งออกกลับเพิ่มขึ้นกว่าสองเท่าโดยส่งออกได้ 310.73 ล้านบาท พอในปีถัดมามูลค่าการส่งออกก็ตกลงอีกเหลือ 228.54 ล้านบาท จากนั้นก็ตกลงอย่างมากมายในปี 2509 เหลือเพียง 69.10 ล้านบาทการที่มูลค่าการส่งออกตกลงอย่างมากในปีนั้นเนื่องจากราคาข้าวในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นมากทำให้ลูกค้าพากันลดปริมาณการสั่งซื้อลงเช่นข้าวชนิด 10% มูลค่าการส่งออกลดจาก 166.42 ล้านบาทในปี 2508 เหลือเพียง 46.0 ล้านบาทในปี 2509 และข้าวชนิด 15% ก็ลดจาก 61.54 ล้านบาทเหลือเพียง 18.66 ล้านบาทเท่านั้น อย่างไรก็ตามมูลค่าการส่งออกของข้าวมาตรฐานปานกลางกลับสูงขึ้นอีกในปี 2510 เป็น 133.99 ล้านบาทและสูงขึ้นอีกในปี 2511 เป็น 164.76 ล้านบาท จากภาวะดังกล่าวทำให้มูลค่าการส่งออกของข้าวมาตรฐานนี้ไม่มีเสถียรภาพเลยตลอดช่วงปีพ.ศ. 2506-2511

ในด้านข้าวมาตรฐานต่ำนั้น เป็นข้าวที่ไม่มีเสถียรภาพเลยถึงแม้จะอยู่ในภาวะที่มูลค่าการส่งออกทั้งหมดค่อนข้างจะไม่เปลี่ยนแปลงมากเพราะค่า I-I มีค่าสูงตั้งแต่ช่วงแรกที่ดำเนินการวิเคราะห์ (2500-2505) โดยมีค่าสูงถึง 193.7 การที่ข้าวมาตรฐานต่ำมีค่า I-I ที่สูงมากเช่นนี้เพราะมูลค่าการส่งออกแกว่งขึ้นลงอย่างรุนแรงตลอดทั้งช่วง สาเหตุที่มูลค่าการส่งออกของข้าวมาตรฐานต่ำไม่มีความแน่นอนเลย เนื่องจากลูกค้ามีจำนวนไม่มากนักและต่างก็เป็นลูกค้ารายใหญ่ประกอบกับมีการเข้าออกตลาดอยู่ตลอดเวลา เพราะประเทศเหล่านี้เป็นประเทศเกษตรกรรมอยู่แล้วจึงพร้อมจะลดการนำเข้าหากการปลูกข้าวในประเทศของตนได้ผล แต่ถ้าหากเกิดภาวะภัยธรรมชาติที่ทำให้ผลผลิตภายในประเทศลดลงก็จะเข้าสู่ตลาดเพื่อการนำเข้าอีก สำหรับในช่วงต่อมาระหว่างพ.ศ. 2506-2511 ถึงแม้ค่า I-I ของข้าวมาตรฐานนี้มีค่าลดลงเหลือเพียง 62.97 เพราะมูลค่าส่งออกในช่วงนี้ค่อนข้างจะใกล้เคียงกัน แต่ก็ยังมีการแกว่งขึ้นลงอยู่ตลอดในระหว่างช่วงจึงนับว่าในช่วงนี้การส่งออกของข้าวมาตรฐานต่ำยังไม่มีเสถียรภาพเท่าใดนัก

จากการวิเคราะห์ค่าเสถียรภาพของข้าวทั้งสามมาตรฐานในช่วงระหว่างพ.ศ. 2500-2511 ทำให้เห็นได้ว่าถึงแม้ภาวะการส่งออกรวมของข้าวขาวไทยทั้งหมดจะค่อนข้างราบเรียบ แต่ก็คงเป็นข้าวมาตรฐานสูงเท่านั้นที่มีมูลค่าการส่งออกที่มีค่าดัชนีซึ่งแสดงถึงความมีเสถียรภาพสอดคล้องกับลักษณะของภาวะการส่งออกรวม ในด้านข้าวมาตรฐานปานกลาง และข้าวมาตรฐานต่ำกลับมีค่าดัชนีซึ่งแสดงถึงความไม่มีเสถียรภาพเลยตลอดช่วงนี้ สำหรับข้าวมาตรฐานปานกลางนั้นก็มิสาเหตุมาจากการที่ข้าวมาตรฐานนี้มีคู่แข่งในตลาดค่อนข้างมากตลอดจนลูกค้าอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานข้าวที่นำเข้าในบางปี เนื่องจากภาวะราคาในตลาดโลก ส่วนข้าวมาตรฐานต่ำนั้นสาเหตุใหญ่ก็คือการผูกพันอยู่กับลูกค้าเจ้าประจำเพียงไม่กี่รายและในจำนวนนั้นที่สำคัญที่สุดคือ ประเทศอินโดนีเซียซึ่งนำเข้าข้าวมาตรฐานต่ำจากไทยมีอัตราส่วนสูงที่สุด อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีการปลูกข้าวเป็นพืชหลักของประเทศอยู่แล้วแต่ก็ยังไม่พอแก่การบริโภค ดังนั้นปริมาณที่นำเข้าข้าวของอินโดนีเซียจึงขึ้นกับภาวะผลผลิตข้าวภายในประเทศด้วย ทำให้การส่งออกข้าวมาตรฐานต่ำของไทยซึ่งขึ้นกับปริมาณการสั่งซื้อของอินโดนีเซียมีสภาพที่ไม่มีเสถียรภาพเลย

5.3.1.2 ภาวะที่ราคาข้าวเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (rising price period)
ระหว่างปีพ.ศ. 2516-2517

ในฤดูการผลิตปี 2515-16 เกิดภาวะฝนแล้งทั่วทั้งทวีปเอเชีย ซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวแหล่งใหญ่ของโลกจึงส่งผลกระทบต่อทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้าในทวีปนี้ ด้านผู้ส่งออกก็ประสบภาวะผลผลิตเพื่อส่งออกลดจำนวนลงในขณะที่ผู้นำเข้าก็ขาดแคลนข้าวเพื่อการบริโภคภายในประเทศมากยิ่งขึ้น เมื่ออุปสงค์เพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่อุปทานลดลงราคาของสินค้าข้าวในตลาดโลกจึงพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว สำหรับประเทศไทยเองเนื่องจากประสบกับปัญหาแห้งแล้งเช่นกัน ผลผลิตที่ได้จึงลดลงประมาณร้อยละ 10 ทำให้รัฐบาลเกรงว่าจะเกิดความขาดแคลนข้าวภายในประเทศเนื่องจากราคาตลาดโลกจูงใจให้มีการส่งออกเพิ่มขึ้น รัฐบาลจึงสั่งระงับการส่งออกในปีพ.ศ. 2516 ทั้ง ๆ ที่ราคาส่งออก (F.O.B.) ของข้าว

ไทยเพิ่มสูงกว่าร้อยละ 210 อย่างไรก็ตามก็ดีเนื่องจากปี 2516 สามารถส่งออกได้เพียง 4 เดือน ทำให้มูลค่าการส่งออกไม่สูงนักแต่มูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยสูงกว่าปี 2515 ประมาณร้อยละ 210 เช่นกัน ภาวะที่ราคาข้าวในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปี 2517 เนื่องจากสต็อกข้าวทั้งของผู้ส่งออกและผู้นำเข้าลดลงมากทำให้ข้าวไทยที่ส่งออกในปีนี้ได้ราคาดีและส่งผลให้มูลค่าการส่งออกของปีนี้สูงกว่าในช่วงก่อนปี 2516 ถึง 2 เท่า

ในช่วงนี้ค่าดัชนีความไร้เสถียรภาพของข้าวมาตรฐานสูงพุ่งขึ้นไปถึง 74.18 ทั้งนี้ เพราะมูลค่าการส่งออกซึ่งเริ่มลดต่ำลงตั้งแต่ปี 2513 กลับสูงขึ้นกว่าร้อยละ 23 ในปี 2515 แล้วก็กลับเกิดภาวะวิกฤตการณ์ข้าวในปี 2516 ซึ่งถึงแม้ราคาข้าวจะสูงขึ้นแต่เนื่องจากมาตรการห้ามการส่งออกข้าวของรัฐบาลไทยทำให้มูลค่าส่งออกกลับลดลงมากกว่าร้อยละ 36 และเมื่อรัฐบาลอนุมัติให้ส่งออกได้เต็มที่ในปี 2517 มูลค่าการส่งออกก็กลับสูงขึ้นไปอีกถึงร้อยละ 230

ทางด้านข้าวมาตรฐานปานกลางก็ประสบกับภาวะผันผวนของมูลค่าการส่งออก เนื่องจากวิกฤตการณ์ข้าวเช่นกัน จึงทำให้ค่าดัชนีความไร้เสถียรภาพมีค่าสูงถึง 145.08 ในปี 2517 ซึ่งเป็นระยะต่อเนื่องมาจากภาวะวิกฤตการณ์ข้าวนั้น มูลค่าการส่งออกของข้าวมาตรฐานปานกลางมีค่าสูงที่สุดเพราะลูกค้าที่เคยซื้อข้าวมาตรฐานสูงก็กลับเลี้ยวมาซื้อข้าวมาตรฐานนี้เพื่อลดค่าใช้จ่ายลง ในขณะที่บางประเทศที่เคยซื้อข้าวมาตรฐานต่ำก็หันมาซื้อข้าวมาตรฐานปานกลางเพราะราคาใกล้เคียงกัน

ส่วนข้าวมาตรฐานต่ำยังมีค่าดัชนีความไร้เสถียรภาพสูงขึ้นไปอีกเป็น 242.69 สาเหตุที่สำคัญเนื่องจากมูลค่าการส่งออกแกว่งขึ้นลงอย่างรุนแรงสองครั้งต่อเนื่องกัน กล่าวคือในปีพ.ศ. 2515 มูลค่าการส่งออกสูงขึ้นไปกว่ามูลค่าในปี 2514 ถึงกว่าร้อยละ 335 แล้วก็กลับตกลงในปี 2516 ร้อยละ 63 จากนั้นก็พุ่งสูงขึ้นไปอีกครั้งในปี 2517 ถึงร้อยละ 365 และจึงทำให้ภาวะของมูลค่าการส่งออกข้าวมาตรฐานต่ำไร้เสถียรภาพโดยสิ้นเชิง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในช่วงที่ราคาข้าวเพิ่มขึ้นอย่างมากมายในปี 2516-2517 นั้นได้ก่อให้เกิดภาวะไร้เสถียรภาพแก่การส่งออกของข้าวไทยโดยทั่วกันเพียงแต่แตกต่างกันตามสถานะของความผันผวนในแต่ละปีที่ส่งออกเท่านั้น แต่ข้าวมาตรฐานสูงมีความไร้เสถียรภาพต่ำที่สุด

5.3.1.3 ภาวะความแปรปรวนในการส่งออก (fluctuation period)
ระหว่างปี.ศ.2518-2523

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ข้าวในช่วงปี 2516-2517 ทำให้ราคาข้าวในตลาดโลกสูงขึ้นมาก จึงเป็นเหตุจูงใจให้ทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้าเร่งระดมเพิ่มผลผลิตกันอย่างขนานใหญ่ ในปีการผลิต 2517/18 สำหรับผู้ส่งออกก็เพื่อต้องการเพิ่มรายได้จากภาวะราคาข้าวสูงขึ้น ส่วนผู้นำเข้าก็เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าลงอีกทั้งยังอาจจะ เป็นโอกาสให้ส่งออกได้ ทางด้านสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นคู่แข่งของข้าวไทยในตลาดโลกสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากกว่าเดิมถึงร้อยละ 25 ประกอบกับหมดภาวะจากสงครามเวียดนามจึงทุ่มเทข้าวออกสู่ตลาดโลกอย่างเต็มที่โดยมีรัฐบาลอุดหนุน 480 เป็นสิ่งสนับสนุนทำให้แย่งตลาดข้าวของไทยไปได้ส่วนหนึ่ง ทำให้ภาวะการส่งออกของไทยในปี 2518 ตกต่ำลงประกอบภาวะการแข่งขันในตลาดโลกเป็นเหตุให้ราคาส่งออกลดลง ไปด้วย ดังนั้นมูลค่าการส่งออกจึงลดลงกว่าปีก่อนโดยเฉลี่ยกว่าร้อยละ 62

อย่างไรก็ดีในปีต่อมาไทยได้ดำเนินการแสวงหาตลาดใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ได้ตลาดในประเทศแถบทวีปแอฟริกา ตะวันออกกลางบางประเทศตลอดจนสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งก็ทำให้ปริมาณการส่งออกสูงขึ้นกว่าเดิมถึงร้อยละ 237 แต่เนื่องจากราคาข้าวมีแนวโน้มลดลงทำให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 123 เท่านั้น แต่ภาวะการส่งออกยังคงเพิ่มขึ้นต่อเนื่องมาจนถึงปี 2520 ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 48 เท่ากับมูลค่าการส่งออกซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 48 เช่นกัน

ในขณะที่ทั้งปริมาณและมูลค่าการส่งออกกำลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับนั้น ประเทศไทยก็ต้องประสบกับปัญหาอหภกัยในภาคใต้ซึ่งทำให้ผลผลิตข้าวในฤดูการผลิต 2520/21 ลดลงกว่าร้อยละ 8 นอกจากนั้นรัฐบาลเกรงว่าราคาข้าวภายในประเทศจะสูงขึ้นจนเป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนในประเทศจึงสั่งระงับการส่งออกต้นข้าวของภาคเอกชนในเดือน เมษายน แต่ก็อนุญาตให้ส่งออกได้ในเดือนต่อมาโดยยังคงกำหนดการส่งออกในรูปโควตาอยู่ ดังนั้นปริมาณการส่งออกในปี 2521 จึงลดลงร้อยละ 55 และมูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 40

เมื่อสภาวะธรรมชาติไม่มีการแปรปรวนอีกเลยในช่วงปี 2522-2523 อีกทั้งราคาส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้นทำให้ทั้งปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นตามกันไป สำหรับปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 125 และ 9 ตามลำดับ ส่วนมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 112 และ 36 ดังนั้นในช่วงนี้ความเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการส่งออกจึงค่อนข้างรุนแรง โดยมีการตกลงค่อนข้างมากถึง 2 ครั้งในปี 2518 และ 2521 จากนั้นก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างทันทีทันใดในปีต่อมาและทำให้เส้นที่แสดงมูลค่าการส่งออกของข้าวขาวขัยกัขึ้นลงตลอดช่วง และทำให้ค่า I-I ของข้าวแต่ละมาตรฐานใกล้เคียงกับช่วงที่แล้ว ยกเว้นแต่ข้าวมาตรฐานสูงถึงกระนั้นก็ยังมืค่า I-I ถึง 22.41 ในขณะที่ข้าวมาตรฐานปานกลางและข้าวมาตรฐานต่ำมีค่า I-I เท่ากับ 93.64 และ 218.97 ตามลำดับ

5.3.1.4 ภาวะการถดถอยของราคาข้าว (price declining period) ระหว่างปีพ.ศ. 2524-2529

ถึงแม้ว่าในช่วงนี้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการขยายตลาดจนมีลูกค้าประจำเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนไม่น้อย แต่จากการแข่งขันเพื่อแย่งชิงลูกค้าที่ตนเองทำให้ไทยต้องใช้วิธีการลดราคาสินค้าเข้าชั้กจูงลูกค้าประกอบกันไปด้วยและเป็นสาเหตุให้ราคาข้าวส่งออกของไทยเริ่มถดถอยลงตามลำดับ ดังนั้นถึงแม้ว่าในปี 2524 มูลค่าการส่งออกของไทยจะสูงตั้งแตปี 2520 เป็นต้นมา แต่ก็ก็เป็นเหตุให้ไทยต้องต่อสู้หนักขึ้นในตลาดโลกเพื่อรักษาตลาดของตนไว้ตลอดจนขยายตลาดออกไป และหลังจากมูลค่าส่งออกของข้าวไทยได้พุ่งขึ้นไป

สูงที่สุดในปี 2524 มูลค่าส่งออกเริ่มมีแนวโน้มลดลงถึงแม้ปริมาณการส่งออกจะสูงขึ้นก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากราคาส่งออกเริ่มลดลงตามลำดับ โดยในปี 2525 ลดลงโดยเฉลี่ยลดลงประมาณร้อยละ 34 ซึ่งก็ทำให้มูลค่าส่งออกในปีนั้นลดลงร้อยละ 16 ทั้งที่ปริมาณสูงขึ้นร้อยละ 18 และหลังจากนั้นราคาข้าวขาวก็ลดลงอีกตามลำดับคือลดลงร้อยละ 7.5 ในปี 2526 ร้อยละ 3.2 ในปี 2527 ร้อยละ 4 ในปี 2528 และร้อยละ 4.6 ในปี 2529 จนปัจจุบันราคาข้าวกลับไปเท่ากับราคาข้าวในช่วงปี 2513-15 ซึ่งเป็นระยะเวลาก่อนเกิดวิกฤตการณ์ข้าว ทั้งนี้จากภาวะถดถอยของราคาทำให้มูลค่าการส่งออกอยู่ในระดับทรงตัวมาโดยตลอดถึงแม้ปริมาณการส่งออกจะเพิ่มขึ้นทุกปีก็ตาม

ในช่วงนี้ข้าวมาตรฐานสูงก็ยังมีค่า I-I ค่อนข้างต่ำคือมีค่าเพียง 14.41 เพราะถึงแม้ราคาของข้าวมาตรฐานนี้จะมีแนวโน้มลดลงตามลำดับก็ตามแต่เนื่องจากปริมาณการส่งออกที่เพิ่มขึ้นทุกปีทำให้มูลค่าการส่งออกไม่ได้ตกต่ำลงมากนัก แต่กลับมีมูลค่าที่สม่ำเสมอเกือบตลอดช่วงและทำให้ค่าดัชนีความไร้เสถียรภาพมีค่าค่อนข้างต่ำดังกล่าว

ส่วนข้าวมาตรฐานปานกลางถึงแม้ราคาจะมีแนวโน้มลดต่ำลงเช่นกัน แต่จากการขยายตลาดออกไปทำให้มีลูกค้าประจำที่แน่นอนขึ้นประกอบกับลูกค้าแต่ละรายก็มีการนำเข้าข้าวมาตรฐานนี้เพิ่มขึ้นทำให้มูลค่าการส่งออกมีความสม่ำเสมอมากขึ้นกว่า 3 ช่วงที่ผ่านมาและทำให้ค่า I-I มีค่าไม่สูงมากนักแสดงถึงเสถียรภาพที่ดีขึ้นของข้าวมาตรฐานนี้

สำหรับข้าวมาตรฐานต่ำก็มี I-I ดีขึ้นเช่นกันคือมีค่าเพียง 51.01 ซึ่งนับว่าดีที่สุดในของทั้ง 6 ช่วงเวลาที่ทำการศึกษา สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ข้าวมาตรฐานนี้มีมูลค่าการส่งออกที่แน่นอนขึ้นเนื่องจากการขยายตลาดออกไปทำให้มีลูกค้าหลากหลายมากขึ้นกว่าที่ผ่านมาและปริมาณการส่งออกก็สม่ำเสมอขึ้น ถึงแม้ว่าราคาจะมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกับข้าวอีกสองมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาตลอดช่วงที่ทำการศึกษาแล้ว ข้าวมาตรฐานสูงมีค่า I-I โดยเฉลี่ยเท่ากับ 22.88 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของข้าวมาตรฐานปานกลางซึ่งเท่ากับ 82.98 และข้าวมาตรฐานต่ำซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 153.92 แล้ว นับว่าข้าวมาตรฐานสูงมีเสถียรภาพดีกว่าข้าวอีกสองมาตรฐานมากและถ้าหากไม่นำเอาค่า I-I ในระหว่างช่วงปี 2512-2517

ซึ่งเกิดภาวะวิกฤตการณ์ข้าวมาคิดเฉลี่ยด้วยแล้ว ค่าเฉลี่ยของค่า I-I สำหรับข้าวมาตรฐานสูงจะมีค่าเพียง 10.05 เท่านั้นจึงนับได้ว่าตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมาภาวะการค้าข้าวมาตรฐานสูงของไทยค่อนข้างมั่นคงมากและแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับภาวะการค้าข้าวมาตรฐานต่ำซึ่งไม่มีเสถียรภาพเลยตลอดระยะเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในช่วงสุดท้ายของการวิเคราะห์ค่า I-I ของข้าวมาตรฐานปานกลางและข้าวมาตรฐานต่ำมีแนวโน้มดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาวะตลาดที่มั่นคงขึ้นของข้าวทั้งสองมาตรฐาน และคาดว่าภาวะการส่งออกคงจะดีขึ้นตามลำดับ เนื่องจากมีการขยายตลาดข้าวออกไปทุกระดับอย่างไม่หยุดยั้งในปัจจุบัน

5.3.2 การวิเคราะห์ค่าเสถียรภาพของมูลค่าส่งออกเฉลี่ยต่อหน่วย (export unit value) ของข้าวแต่ละมาตรฐาน

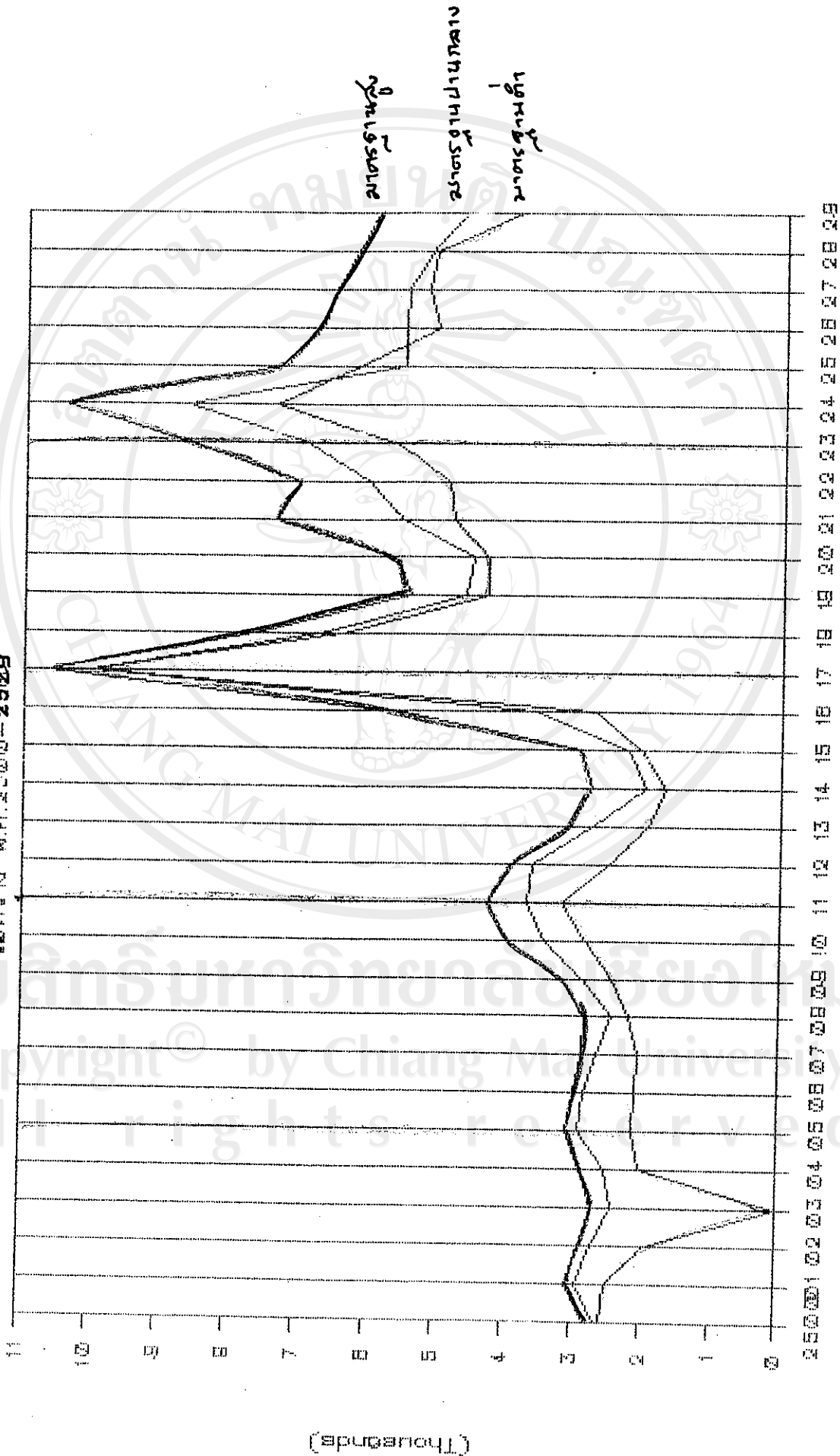
ในการวิเคราะห์ค่า I-I ของมูลค่าส่งออกเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวแต่ละมาตรฐานนั้น ภาวะความเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเฉลี่ยได้นำมาพิจารณาร่วมในการวิเคราะห์ด้วย แต่เนื่องจากลักษณะความเปลี่ยนแปลงมีช่วงที่คล้ายกับมูลค่าส่งออกรวมซึ่งได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อ 5.3.1.1-5.3.1.4 จึงไม่ได้นำมากล่าวซ้ำอีก และการวิเคราะห์ค่า I-I ของมูลค่าส่งออกเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวมาตรฐานต่าง ๆ ในแต่ละช่วงปรากฏผลดังนี้

5.3.2.1 ภาวะมูลค่าการส่งออกค่อนข้างคงที่ ระหว่างปีพ.ศ.2500-2511 ในช่วงที่มูลค่าส่งออกเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวไทยค่อนข้างสม่ำเสมอ นั้นค่า I-I ของข้าวมาตรฐานสูงก็อยู่ในระดับที่ดีเช่นกัน โดยมีค่าดัชนีเพียง 7.08 ในช่วงปี 2500-2505 และ 11.08 ในช่วงปี 2506-2511 ถึงแม้มูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยจะยังไม่สูงนักแต่ก็สม่ำเสมอตลอดช่วงเช่นเดียวกับข้าวมาตรฐานปานกลางซึ่งมีค่า I-I ค่อนข้างต่ำคือมีค่าเพียง 9.67 ในช่วงปี 2500-2505 และ 10.87 ในช่วงปี 2506-2511 แม้แต่ข้าวมาตรฐานต่ำก็มีค่า I-I ที่ค่อนข้างต่ำเช่นกัน กล่าวคือมีค่า 12.26 ในช่วงปี 2500-2505 และ 14.11 ในช่วงปี 2506-2511 ซึ่งจากภาพที่ 5.3 แสดงให้เห็นว่าเส้นมูลค่าเฉลี่ยส่งออกต่อหน่วยของข้าวทั้งสาม

ภาพที่ 5.3

มูลค่าเฉลี่ยของข้าว

ระหว่าง พ.ศ. 2500-2529

ตารางที่ 5.2 การวิเคราะห์ค่า instability index ของมูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วย
ของข้าวชาวไทยระหว่างปี พ.ศ. 2500-2529

พ.ศ.	มูลค่าเฉลี่ย ข้าวมาตรฐาน สูง (บาท)		มูลค่าเฉลี่ย ข้าวมาตรฐาน ปานกลาง (บาท)		มูลค่าเฉลี่ย ข้าวมาตรฐาน ปานกลาง (บาท)	
		I-I		I-I		I-I
2500	2,782.14		2,653.48		2,573.38	
2501	3,082.80		2,929.02		2,503.26	
2502	2,884.31		2,719.75		1,927.31	
2503	2,718.75		2,431.84		-	
2504	2,899.24		2,540.91		2,039.76	
2505	3,115.35	7.08	2,939.33	9.67	2,139.24	12.26
2506	3,003.80		2,843.64		2,110.51	
2507	2,878.65		2,684.59		2,059.03	
2508	2,847.04		2,463.94		2,218.77	
2509	3,197.20		2,877.44		2,475.14	
2510	3,995.52		3,458.71		2,869.78	
2511	4,295.51	11.08	3,718.83	10.87	3,210.91	14.11
2512	3,928.16		3,646.26		2,527.62	
2513	3,141.26		2,787.88		1,937.99	
2514	2,769.49		2,003.46		1,720.84	
2515	2,974.05		2,243.86		2,073.10	
2516	5,655.91		3,626.11		2,742.41	
2517	10,679.74	48.14	10,060.71	66.71	10,052.09	76.78
2518	7,637.11		6,713.94		6,384.98	
2519	5,437.10		4,638.31		4,335.45	
2520	5,674.55		4,540.70		4,325.91	
2521	7,335.66		5,560.06		4,820.77	
2522	6,996.67		6,009.71		4,900.24	
2523	8,606.90	22.66	6,890.17	22.34	5,671.63	22.52
2524	10,478.55		8,648.77		7,354.82	
2525	7,234.36		5,547.81		6,156.31	
2526	6,687.79		5,564.24		5,072.22	
2527	6,469.38		5,515.65		5,221.54	
2528	6,215.93		5,189.54		5,105.75	
2529	5,924.57	13.23	4,681.54	17.75	3,885.83	13.13
เฉลี่ย		20.44		25.47		27.76

มาตรฐานจะเคลื่อนไหวไปในลักษณะเดียวกัน เพียงแต่การขึ้นลงของเส้นแตกต่างกันเล็กน้อยไปตามลำดับของมาตรฐานข้าวเท่านั้น

5.3.2.2 ภาวะที่ราคาข้าวเพิ่มสูงขึ้นระหว่างปีพ.ศ. 2512-2517 ในช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดภาวะวิกฤตการณ์ข้าวและทำให้ราคาข้าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2516-2517 ซึ่งตารางที่ 5.2 จะเห็นได้ว่ามูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวทุกมาตรฐานในปี 2516 มีค่าสูงกว่าปี 2515 ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะข้าวมาตรฐานสูงมีค่าสูงกว่าปีก่อนถึงร้อยละ 90 และเมื่อภาวะราคาข้าวในตลาดโลกยังคงสูงต่อเนื่องมาถึงปี 2517 นั้น มูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวทุกมาตรฐานยิ่งสูงขึ้นไปจากปี 2516 เสียอีก ในช่วงนี้เองที่ค่าดัชนีความไร้เสถียรภาพของข้าวทุกมาตรฐานล้วนมีค่าสูงขึ้นไปอย่างมากมายทั้งสิ้น เช่นข้าวมาตรฐานสูงมีค่า I-I ถึง 48.14 และข้าวมาตรฐานปานกลางก็มีค่า I-I ที่สูงขึ้นไปอีกเป็น 66.71 ในขณะที่ข้าวมาตรฐานต่ำมีค่า I-I สูงที่สุดคือ 76.78

5.3.3.3 ภาวะความแปรปรวนในการส่งออกระหว่างปีพ.ศ. 2518-25 ในช่วงนี้ข้าวทุกมาตรฐานมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยต่อหน่วยในแต่ละปีที่ใกล้เคียงกันมาก โดยเฉพาะระหว่างปี 2518-2519 ซึ่งเส้นของข้าวมาตรฐานปานกลางและข้าวมาตรฐานต่ำเกือบจะเป็นเส้นเดียวกัน จึงทำให้ค่า I-I ของข้าวแต่ละมาตรฐานมีค่าออกมาใกล้เคียงกันโดยแตกต่างกันเพียงจุดทศนิยมเท่านั้น กล่าวคือค่า I-I ของข้าวมาตรฐานสูงเท่ากับ 22.66 ในขณะที่ค่า I-I ของข้าวมาตรฐานปานกลางเท่ากับ 22.34 และค่า I-I ของข้าวมาตรฐานต่ำเท่ากับ 22.52 การที่มูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวทั้งสามมาตรฐานมีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันเนื่องจากตลาดของข้าวทั้งสามมาตรฐานเริ่มขยายตัวออกไปกว้างขวางขึ้น ลูกคามีจำนวนมากขึ้นอีกทั้งลูกค้าของแต่ละมาตรฐานส่วนใหญ่จะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงขึ้นและลงของมูลค่าเฉลี่ยจึงขึ้นกับภาวะการแข่งขันในตลาดโลกมากกว่าการที่ลูกค้าจะมีอำนาจผูกขาดกำหนดราคาได้

5.3.3.4 ภาวะการถดถอยของราคาข้าวระหว่างปีพ.ศ. 2524-2529 เป็นที่น่าสังเกตว่ามูลค่าเฉลี่ยของข้าวทุกมาตรฐานเริ่มขยับตัวสูงขึ้นตั้งแต่ช่วงวิกฤตการณ์ข้าวทำให้มีมูลค่าอยู่ในระดับ 4,000 บาทขึ้นไปมาโดยตลอด แต่หลังจากที่มูลค่าเฉลี่ยได้ขึ้นไปจนสูงที่สุดในปี 2524 แล้วก็เริ่มมีแนวโน้มลดลง

สำหรับข้าวมาตรฐานสูงก็เริ่มมีมูลค่าเฉลี่ยลดลงจาก 10,478.55 บาทในปี 2524 เหลือเพียง 7,234.36 บาทในปี 2525 แล้วก็ลดต่ำลงเรื่อย ๆ จนเหลือเพียง 5,924.57 ในปี 2529 ภาวะการเช่นนี้ถึงแม้ค่า I-I จะมีค่าเพียง 13.23 ก็ตามแต่สถานการณ์ของข้าวมาตรฐานนี้ก็ไม่น่าดีนัก ซึ่งก็มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับข้าวมาตรฐานปานกลางและข้าวมาตรฐานต่ำ เพราะค่าดัชนีความไร้เสถียรภาพของมูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยมีค่าค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ 17.75 สำหรับข้าวมาตรฐานปานกลางและ 13.13 สำหรับข้าวมาตรฐานต่ำ ถึงกระนั้นสภาพการณ์เช่นนี้ก็ไม่น่าเป็นประโยชน์ต่อข้าวไทยเท่าใดนัก เนื่องจากราคาสินค้าข้าวลดลงทุกขณะ จึงควรที่จะต้องหาทางแก้ไข เพื่อป้องกันไม่ให้ราคาส่งออกของข้าวไทยลดต่ำลงไปกว่านี้อีก ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อภาวะการผลิตตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศซึ่งยังต้องพึ่งข้าวเพื่อการส่งออกอยู่เป็นอย่างมาก

โดยสรุปแล้วค่า I-I ของมูลค่าเฉลี่ยข้าวแต่ละมาตรฐานตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก นอกจากนั้นยังมีลักษณะที่เคลื่อนไหวไปในทางเดียวกันอีกด้วย การจะกล่าวว่าข้าวมาตรฐานใดมีเสถียรภาพทางราคาดีที่สุดในระยะเวลานี้คงเป็นเรื่องไม่ง่ายนัก ทั้งนี้เนื่องจากในระหว่างพ.ศ. 2500-2517 ถึงแม้ว่าค่า I-I ของข้าวมาตรฐานสูงและข้าวมาตรฐานปานกลางจะสลับกันมีค่าต่ำที่สุดโดยที่ค่า I-I ของข้าวมาตรฐานต่ำมีค่าสูงที่สุดอยู่ตลอด ในระหว่างพ.ศ. 2518-2523 ก็กลับกลายเป็นค่า I-I ของมูลค่าเฉลี่ยข้าวมาตรฐานสูงมีค่าสูงที่สุดและเมื่อเข้าสู่ช่วงพ.ศ. 2524-2529 ค่า I-I ของข้าวมาตรฐานต่ำกลับมีค่าต่ำที่สุดโดยมีค่า I-I ของข้าวมาตรฐานปานกลางสูงที่สุด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเสถียรภาพของมูลค่าเฉลี่ยข้าวแต่ละมาตรฐานใกล้เคียงกันและมีเสถียรภาพที่ดีพอสมควร

อย่างไรก็ดีหากจะใช้วิธีถัวเฉลี่ยค่า I-I ของข้าวแต่ละมาตรฐานตลอดช่วงที่ศึกษาแล้วนำมาเปรียบเทียบกัน ค่าเฉลี่ย I-I ของข้าวมาตรฐานสูงจะต่ำที่สุดคือมีค่าเพียง 20.44 ในขณะที่ค่า I-I ของข้าวมาตรฐานปานกลางและข้าวมาตรฐานต่ำสูงกว่าตามลำดับคือ 25.47 และ 27.76 ซึ่งถ้าหากใช้วิธีการถัวเฉลี่ยค่าดังกล่าวแล้ว มูลค่าเฉลี่ยของข้าวมาตรฐานสูงก็จะมีเสถียรภาพดีที่สุดในกรณีนั้นก็ตามค่า I-I ที่ถัวเฉลี่ยตลอดช่วงยังมีค่าที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากในช่วงพ.ศ. 2516-2517 ได้เกิดภาวะวิกฤตการณ์ข้าวที่ทำให้มูลค่าเฉลี่ยของข้าวขยับขึ้นลงอย่างรุนแรงและทำให้ค่า I-I ช่วงนี้มีค่าสูงมาก ดังนั้นหากทำการถัวเฉลี่ยเสียใหม่โดยตัดเอาค่า I-I ในช่วงนี้ออกไปและถัวเฉลี่ยเฉพาะช่วงที่เหลือซึ่งมีค่า I-I ใกล้เคียงกัน ค่า I-I ตลอดช่วงจะมีค่าต่ำลงมาไม่น้อย โดยค่า I-I ของข้าวมาตรฐานสูงจะเท่ากับ 13.51 ส่วนค่า I-I ของข้าวมาตรฐานปานกลางและมาตรฐานต่ำจะเท่ากับ 15.16 และ 15.50 ตามลำดับซึ่งแสดงว่าหากไม่เกิดภาวะวิกฤตการณ์ข้าวอันเป็นเหตุการณ์ที่ผิดปกติและไม่ค่อยเกิดขึ้นบ่อยนักแล้ว เสถียรภาพของมูลค่าเฉลี่ยข้าวทั้งสามมาตรฐานค่อนข้างดีทีเดียว โดยข้าวมาตรฐานสูงเป็นข้าวที่มีเสถียรภาพมั่นคงที่สุด

5.3.3 การวิเคราะห์เสถียรภาพทั้งด้านมูลค่ารวมและมูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวแต่ละมาตรฐานประกอบกัน

เมื่อนำเอาค่าเฉลี่ยของ I-I ตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษาทั้งค่า I-I ของมูลค่ารวมและมูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยของข้าวแต่ละมาตรฐานมาเปรียบเทียบกันแล้ว จะเห็นได้ว่าค่า I-I ของข้าวมาตรฐานสูงมีค่าต่ำที่สุดไม่ว่าจะเป็นค่า I-I ของมูลค่ารวมหรือมูลค่าเฉลี่ยต่อหน่วยการส่งออกซึ่งแสดงว่าข้าวมาตรฐานสูงเป็นข้าวไทยที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพดีในตลาดโลก ที่รองลงมาก็คือ ข้าวมาตรฐานปานกลางและข้าวมาตรฐานต่ำ แต่เป็นที่สังเกตว่าในช่วงสุดท้ายของระยะ เวลาที่ทำการศึกษา ค่า I-I ของข้าวมาตรฐานต่ำดีขึ้นมากโดยเฉพาะค่า I-I ของมูลค่าเฉลี่ยดีที่สุดในบรรดาข้าวมาตรฐานระดับต่าง ๆ ดังนั้นจึงไม่อาจมองข้ามข้าวมาตรฐานนี้เสียทีเดียว หากมีการส่งเสริมและขยายตลาดอย่างจริงจัง เชื่อว่าข้าวมาตรฐานต่ำจะมีบทบาทในตลาดโลกมากขึ้นในโอกาสต่อไป

อย่างไรก็ตามก็กล่าวโดยสรุปได้ว่าสมมติฐานที่กล่าวว่าตลาดข้าวมาตรฐานสูงมิได้มีเสถียรภาพสูงกว่าข้าวมาตรฐานต่ำเสมอไปนั้น จากผลการศึกษาไม่ได้เป็นไปตามสมมติฐานดังกล่าว เนื่องจากข้าวมาตรฐานสูง เป็นข้าวที่มีเสถียรภาพในการส่งออกสูงที่สุดในบรรดาข้าวทั้งสามมาตรฐานแทนตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved